

Čo sledujeme tretím súborom

1. aby bol **názor občanov dôležitý** nielen pred voľbami, ale počas celého volebného obdobia
2. aby **občania aktívne spolurozhodovali** o chode samosprávy, v ktorej každodenne žijú
3. aby **verejný záujem prevážil** nad záujmami lobistov, oligarchov a volebnou korupciou
4. aby sa **zvyšovala dôvera a spolupráca občanov s politikmi**
5. aby sa **zvyšovala zapojenosť verejnosti do chodu nášho štátu**, čo by sa premietlo do **zastavenia poklesu volebnej účasti**

Naše odporúčania pre samosprávy

- **Nechajte pre občanov otvorené dvere ku všetkým formám hlasovania.** Zahrňte do znenia všeobecne záväzného nariadenia už dnes všetky formy zisťovania názoru občanov. Aj keď si práve myslíte, že si z finančných dôvodov vaša samospráva nebude môcť dovoliť použiť dnes aj drahšie formy hlasovania (sms, elektronický prieskum), nikdy neviete, či tieto možnosti v dohľadnej dobe nezlacnejú. V budúcnosti by mohol byť problém so zmenou alebo ich doplnením do platného VZN. Myslite o krok vpred a radšej buďte pripravení už dnes.
- **Založte transparentný účet.** Ak je predmetom hlasovania občanov projekt, ktorý bude mať svoj rozpočet, prípadne ak je predmetom samotné participatívne rozpočtovanie, odporúčame ako doplnok k samotnému hlasovaniu využiť v takomto prípade transparentný účet. Dávate tak občanom priamo možnosť presvedčiť sa a kontrolovať, okrem toho, či je financovanie dotýkajúce sa výsledku hlasovania v súlade s výsledkami hlasovania a zároveň aj s kritériami hospodárnosti a efektívnosti využívania verejných zdrojov.
- **Verejne súťažte dodávateľov tovarov a služieb.** Rovnako odporúčame zvoliť v prípadoch, kedy z výsledkov hlasovania vyplýva využívanie verejných zdrojov aj v prípadoch, keď to neprikazuje zákon (napríklad pri obstarávaní pod tisíc eur), súťažiť a využiť alternatívne formy verejnej súťaže, napríklad finančne veľmi efektívne formy elektronických prieskumov trhu.
- **Začnite s menšími projektmi a sumami.** Jedným z cieľov tohto opatrenia je budovať vzájomnú dôveru medzi občanmi a ich volenými zástupcami. Tá je v mnohých prípadoch naozaj veľmi naštrbená, preto odporúčame začínať s menšími projektmi a rozpočtami. Pri väčších mestách odporúčame začať s projektmi v mestských častiach. Neskôr postupne, ako sa vám táto forma spolupráce osvedčí, môžete zvyšovať sumu, o ktorej občania priamo rozhodnú. Sme presvedčení, že súčasťou takéhoto pozitívneho prístupu bude aj zvyšujúci sa počet občanov, ktorí sa budú na hlasovaniach zúčastňovať. V konečnom dôsledku sme presvedčení aj o tom, že sa pomaly začne zvyšovať aj percento voličov, ktorí sa zúčastňujú volieb vo vašej samospráve, ruka v ruke s narastajúcou dôverou vo volených predstaviteľov ako takých.
- **Dopredu zverejnite celú metodiku a postup pri hlasovaní.** Každý tak dostane možnosť urobiť si jasný obraz o tom, ako prebieha celý proces prípravy, priebehu a vyhodnocovania hlasovania. Zvýšite tým samotnú dôveryhodnosť celého procesu. Dôraz položte na jasné a zrozumiteľné odkomunikovanie toho, ako môže byť hlasovanie a jeho výsledky nápomocné k skutočnému hľadaniu a presadzovaniu verejného záujmu. Nech je jasné, že sa pri hlasovaní hľadá zhoda s verejným záujmom a nie s lobistickými záujmami rôznych lokálnych finančných skupín, miestnych oligarchov alebo poslancov.

Spôsoby hlasovania

V návrhu všeobecne záväzného nariadenia ponúkame niekoľko spôsobov hlasovania, ktorými sa verejná mienka bude zisťovať:

1. osobné hlasovanie do urny
2. osobné hlasovanie počas verejnej schôdze
3. sms hlasovanie
4. hlasovanie pomocou internetu, smartfónových a tabletových aplikácií
5. elektronický prieskum verejnej mienky
6. telefonický prieskum

Príklady použitia niektorých nami navrhovaných spôsobov hlasovania v praxi:

1. **osobné hlasovanie do urny:** v malej obci s niekoľkými stovkami obyvateľov je možné vyhlásiť miestne hlasovanie pomocou miestneho rozhlasu, plagátov či letákov do schránok (všetko možnosti s minimálnymi nákladmi) a ponúknuť občanom možnosť, aby sa napríklad počas celého týždňa zastavili v budove obecného úradu a odovzdali osobne svoj hlas do urny (opäť finančne nenáročné riešenia)
2. **osobné hlasovanie počas verejnej schôdze:** počas verejnej schôdze organizovanej výborom mestskej časti môžu prítomní občania na základe dopredu zverejnených informácií priamo zdvihnutím ruky hlasovať a rozhodnúť
3. **sms hlasovanie:** hlasovanie napríklad v mestskej časti o využití participatívneho rozpočtu na základe sms hlasovania správami v spojení s transparentným účtom, kde je viditeľné aj konkrétne využitie vyčlenených financií
4. **hlasovanie pomocou internetu, smartfónových a tabletových aplikácií:** niektoré samosprávy využívajú tieto moderné spôsoby na aktívnu a obojstrannú komunikáciu, prečo by sme tento lacný spôsob nevyužili aj na hlasovanie o konkrétnej otázke, projekte, zámere či preferencii
5. **elektronický prieskum:** je nástrojom, ktorý odporúčame využiť pri závažných rozhodnutiach či vyšších objemoch financií, kedy je dôležité zabezpečiť, aby sa hlasovania mohli zúčastniť len občania s trvalým pobytom v danej samospráve a ich hlas bol unikátny. To znamená, aby mohli hlasovať len jedenkrát, čím sa zvýši hodnota reprezentatívnosti takéhoto hlasovania. Tento spôsob hlasovania je však finančne náročný, a preto treba počítat s tým, že len náklady na samotné hlasovanie budú rádovo niekoľko tisíc eur. Čo však v niektorých prípadoch, kedy sa už aj na Slovensku rozhodovalo o investíciách vyšších ako milión eur, nie je prakticky až tak veľká položka.
6. **telefonický prieskum:** spôsob, kedy sa prieskum či hlasovanie uskutočňuje v spolupráci s agentúrou, ktorá vie garantovať jeho priebeh a reprezentatívnosť a tým sa zvyšuje pravdepodobnosť, že odráža skutočne reprezentatívnu vzorku a teda aj vernejšie kopíruje verejný záujem cieľovej skupiny obyvateľov konkrétneho územia na základe štatistických pravidiel. Treba však počítat s tým, že v tomto prípade sa náklady vyšplhajú podobne ako pri elektronickom prieskume do výšky rádovo tisíc eur. Túto možnosť opäť odporúčame využiť pri hlasovaniach o dôležitých otázkach či projektoch v hodnote desiatok tisíc eur.

Základné princípy a východiská tretieho súboru protikorupčných opatrení

Aby mali politici o nás záujem nielen pred voľbami

Takmer každý z nás sa stretáva nielen na celoštátnej, ale aj miestnej úrovni s opakujúcou sa situáciou, kedy sme pred voľbami obľetovaní kandidátmi na volené posty poslancov, starostov, primátorov či županov. Pred voľbami nastáva pomerne krátke, ale o to intenzívnejšie obdobie, kedy volič môže nadobudnúť dojem, že o jeho názor je záujem. Priam celá armáda kandidátov stojí v zástupe pripravená brániť a presadzovať záujmy občanov. A akoby šibnutím čarovného prútika sa krátko po voľbách vytratia a minimálne ďalšie tri roky o nich nie je počuť.

Aby neplatilo, že ten kto vyhrá voľby môže všetko

Tretí súbor protikorupčných opatrení má za cieľ zabezpečiť, aby bol o názor občana záujem nielen pred voľbami, ale počas celého volebného obdobia. Aby občania mohli spolurozhodovať o chode svojej samosprávy a tak priamo ovplyvňovať dianie v obci, meste či v kraji, v ktorom žijú. Chceme to dosiahnuť zavedením štatútu prieskumov verejnej mienky. Navrhujeme znenie všeobecne záväzného nariadenia, ktoré umožní ku konkrétnej téme vyhlásiť miestne referendum, hlasovanie či prieskum verejnej mienky. V praxi opäť ponúkame samosprávam, aby si na základe miestnych pomerov, ale i finančných možností vybrali spôsob, ktorým zistia názor verejnosti.

Verejný záujem v rukách občanov

Tretím súbor protikorupčných opatrení chceme zabezpečiť aj účinnejšiu ochranu verejného záujmu, ktorý nie vždy býva pri rozhodovaní poslancov, primátorov a starostov prioritou. Chceme, aby mali občania možnosť vydupať, respektíve vyžiadať si u svojich predstaviteľov pri zásadných otázkach možnosť zobrať rozhodnutie do vlastných rúk. Stáva sa totiž, že ich rozhodnutia sú zneužívané v prospech lokálnych finančných skupín a miestnych oligarchov. Verejný záujem ostáva v pozadí a priestor dostáva volebná korupcia – kupovanie si falošných sympatií a priazne voličov, často aj v prípadoch jednoduchých rozhodnutí, akými môže byť napríklad poradie rekonštrukcie chodníkov a výstavby parkovacích miest v mestskej časti, alebo pri prideliovaní grantov a dotácií. Veríme, že tu má byť možnosť, ako vďaka konkrétnym, jednoduchým a dobre fungujúcim nástrojom má ostať rozhodovanie o verejnom záujme v rukách verejnosti.